

PHILIPPE LÉGER

FÓTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. január 13.¹

1. A gazdasági szereplők ösztönzésére a védjegyoltalom az utóbbi években jelentős változásokon ment keresztül, ami jól mutatja ennek a jelenlegi, úgynevezett „fogyasztói” társadalomban betöltött jelentőségét. Miután a védjegyoltalomban részesíthető megjelöléseket önmagában illatra, hangra és egy vagy több, absztrakt módon és kontúr nélkül megjelölt színre² kiterjesztette, a Bíróság a jelen ügyben a védjegyoltalomnak az árukereskedelmi társaságok által követelt, további fejlődésével áll szemben.

nak minősül-e a 89/104/EGK első tanácsi irányelv³ 2. cikke értelmében, és a kérdésre adott igenlő válasz esetén az ilyen szolgáltatás tekintetében milyen feltételek mellett lajstromozható a védjegy.

I — A jogi háttér

A — A védjegyjogra vonatkozó nemzetközi megállapodások

2. A jelen esetben azt kell meghatározni, hogy a kiskereskedelem keretében nyújtott szolgáltatások tekintetében lehet-e, és milyen feltételek mellett lehet lajstromozni egy védjegyet. Így a Bundespatentgericht (Németország) azt a kérdést terjeszti elő, hogy az „áruk kiskereskedelme” szolgáltatás-

1. A párizsi egyezmény

3. Az ipari tulajdon oltalmára létesült, 1883. március 20-án Párizsban aláírt, legutóbb 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált párizsi egyezmény⁴ képezi a vonatkozó jogi hátteret, amelyet az említett egyezmény

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — Lásd a C-273/00. sz. Steckmann-ügyben 2002. december 12-én hozott ítéletet (EBHT 2002., I-11737. o.) (az illatmegjelölések tekintetében); a C-104/01. sz. Libertel-ügyben 2003. május 6-án hozott ítéletet (EBHT 2003., I-3793. o.); a C-49/02. sz., Heidelberger Bauchemie ügyben 2004. június 24-én hozott ítéletet (EBHT 2004., I-6129. o.) (az egy vagy több szín absztrakt módon, kontúr nélkül való megjelölése tekintetében) és a C-283/01. sz., Shield Mark ügyben 2003. november 27-én hozott ítéletet (EBHT 2003., I-14313. o.) (a hangmegjelölések tekintetében).

3 — A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i irányelv (HL 1989. L 40., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o., a továbbiakban: az irányelv).

4 — *Recueil des traités des Nations unies*, 828. kötet, 11851. sz., 305–388. o. (a továbbiakban: párizsi egyezmény).

részes államai kötelesek tiszteletben tartani a védjegyoltalomra vonatkozóan. Az Európai Közösség minden tagállama (a továbbiakban: tagállamok) ezen egyezmény részes állama⁵.

4. A párizsi egyezmény 6. sexies cikke, amelynek tartalmát az 1958-ban, Lisszabonban megtartott felülvizsgálati értekezlet alkalmával fogadták el, kimondja:

„Az [egyezmény részes] országai kötelezettséget vállalnak a szolgáltatási védjegyek oltalmazására. E védjegyek lajstromozására azonban nem kötelesek.⁶”

5 – A Bíróság már kimondta, hogy az Európai Közösség minden tagállama, a 2004. május 1-jei bővítést megelőzően, a párizsi egyezmény részese (a fent hivatkozott Libertel-ítélet 3. pontja). Ami a tíz új tagállamot illeti,ők a következő időpontokban váltak a szóban forgó egyezmény részes államaivá: a Magyar Köztársaság 1909. január 1-jén, a Lengyel Köztársaság 1919. november 10-én, a Ciprusi Köztársaság 1966. január 17-én, a Máltai Köztársaság 1967. október 20-án, a Szlovén Köztársaság 1991. június 25-én, a Cseh Köztársaság 1993. január 1-jén, a Szlovák Köztársaság 1993. január 1-jén, a Lett Köztársaság 1993. szeptember 7-én, a Litván Köztársaság 1994. május 22-én és az Észt Köztársaság 1994. augusztus 24-én.

6 – Megjegyzem továbbá, hogy a 25 tagállam aláírta a Genfben, 1994. október 27-én aláírt Védjegyjogi Szerződést, amely a 16. cikkében kimondja, hogy valamennyi Szerződő Félnek lajstromoznia kell a szolgáltatási védjegyeket, és az ilyen védjegyekre alkalmazniuk kell a párizsi egyezménynek a védjegyekre vonatkozó rendelkezéseit. Ugyanakkor az alapügy tényállásának bekövetkezése idején még nem minden tagállam ratifikálta azt. Németország csak 2004. október 16-án ratifikálta. Ugyanekkor további tizenkét tagállam vált a szerződés részesévé (a Cseh Köztársaság, a Dán Királyság, az Észt Köztársaság, a Spanyol Királyság, Írország, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Szlovén Köztársaság, a Szlovák Köztársaság valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága).

2. A Nizzai Megállapodás

5. A védjegyekkel ellátható termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó, 1957. június 15-én kötött, 1967. július 14-én Stockholmban, illetve 1977. május 13-án Genfben felülvizsgált és 1979. szeptember 28-án módosított Nizzai Megállapodás⁷ azon megállapodások keretében tartozik, amelynek egymás között való megkötésére nézve a párizsi egyezmény részes államai az említett egyezmény 19. cikkében⁸ fenntartották a jogot. Ennek célja, hogy megkönnyítse a védjegyek lajstromozását az áruk és szolgáltatások közös osztályozása által, amelyek vonatkozásában valamely megjelölés védjegyoltalomban részesül.⁹

6. A nizzai osztályozás 34 áru- és 11 szolgáltatási osztály fejezetcímeinek felsorolását tartalmazza. Az e különböző osztályokba tartozó áruk és szolgáltatások meghatározása általános jellegű. A fejezetcímeket gyakran magyarázó megjegyzések egészítik ki. A nizzai osztályozás emellett körülbelül 10 000 árura és 1000 szolgáltatásra kiterjedő betűrendes felsorolást is tartalmaz. A szóban forgó osztályozást a Nizzai Megállapodás által felállított Szakértői Bizottság rendszeresen felülvizsgálja. Az alapügy tényállásának bekövetkezése idején hatályos változat az 1996-ban kihirdetett hetedik kiadás volt.

7 – A továbbiakban: Nizzai Megállapodás.

8 – A párizsi egyezmény 19. cikke a következőképpen fogalmaz: „Az [egyezmény részes] országai kölcsönösen fenntartják maguknak a jogot, hogy egymás között az ipari tulajdon oltalmára külön megállapodásokat kössenek, feltéve hogy ezek a jelen [egyezmény rendelkezéseivel semmiben sem ellentétesek.”

9 – A továbbiakban: nizzai osztályozás.

Ezt a 2001 júniusában kihirdetett és a 2002. január 1-jén hatályba lépett nyolcadik kiadás váltotta fel.

- mások javára, különböző árufeleségek összeállítása (kivéve ezek szállítását), amely lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy megfelelően megtekinthessék és megvásárolhassák ezeket az árukat;

7. A nizzai osztályozás 35. osztályának meghatározása – amely a fent említett mindkét változatban megegyezik — a következő:

Nem tartoznak ide, különösen:

„Reklámozás;

kereskedelmi ügyek;

- az olyan vállalkozás tevékenysége, amelynek elsődleges funkciója az áruk eladása, azaz az úgynevezett kereskedelmi vállalaté;

kereskedelmi adminisztráció;

[...]”

irodai munkák.

Magyarázó megjegyzés

8. A Nizzai Megállapodás 2. cikke meghatározza az osztályozás jogi hatályát és használatát. E cikk a következőképpen rendelkezik:

[...]

Idetartoznak, különösen:

„(1) A nemzetközi osztályozás jogi hatályát – a jelen [m]egállapodás által előírt követelményektől függően — a Külön-
lebből: a nemzetközi osztályozás nem kötelezi a szerződő országokat sem a védjegyoltalom terjedelmének megállapítása, sem pedig a szolgáltatási védjegy elismerése tekintetében.

[...]

(2) A Külön Unió mindegyik országa fenntartja jogát arra vonatkozóan, hogy a termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozását mint fő vagy mint kiegészítő rendszert alkalmazza.

(3) A Külön Unió országainak illetékes hivatalai a védjegy-lajstromozási okiratokban és közleményekben a nemzetközi osztályozás szerint tüntetik fel azoknak az osztályoknak a számát, amelyekhez a lajstromozott védjeggyel ellátható termékek vagy szolgáltatások tartoznak.

(4) Az a tény, hogy a termékek és szolgáltatások betűrendes jegyzékében valamilyen elnevezés szerepel, nem érinti az ehhez az elnevezéshez fűződő esetleges fennálló jogokat.”

9. A tagállamok – a Ciprusi Köztársaság és a Máltai Köztársaság kivételével – a Nizzai Megállapodás részesei.¹⁰ A nizzai osztályozást a közösségi védjegybejelentésekre és lajstromozásra is alkalmazni kell.¹¹ Az említett osztályozás ugyanakkor a védjegyek

nemzetközi lajstromozására vonatkozó, 1891. április 14-én aláírt, legutóbb 1967-ben, Stockholmban felülvizsgált és 1979. szeptember 28-án módosított Madridi Megállapodás¹² és a Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó jegyzőkönyv¹³ értelmében alkalmazandó a védjegyeknek a WIPO Nemzetközi Irodája által történő nemzetközi lajstromozására.

B – A közösségi jog

10. Az irányelv célja, hogy a lajstromozott védjegy megszerzésének és a védjegyoltalom fenntartásának feltételei valamennyi tagállamban általában azonosak legyenek annak érdekében, hogy megszüntesse a tagállamok jogszabályainak azon eltéréseit, amelyek gátolhatják az áruk és a szolgáltatások szabad mozgását, valamint torzíthatják a közös piacon belüli versenyt.¹⁴ A tizenkettedik preambulumbekzdése értelmében ezen irányelv rendelkezéseinek teljes mértékben meg kell felelniük a párizsi egyezmény rendelkezéseinek és az egyezmény részes államainak az egyezményből eredő kötelezettségeit ez az irányelv nem érintheti.

10 – Az említett megállapodás részes államainak a 2004. szeptember 24-én megállapított helyzete szerint, amely a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (a továbbiakban: WIPO) honlapján elérhető. Az ugyanezen a honlapon található információ szerint e két tagállam azonban alkalmazza a nizzai osztályozást.

11 – Lásd a közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94 tanácsi rendelet módosított 28. cikkét (HL 1994. L 11., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 146. o.; a továbbiakban: rendelet) és a közösségi védjegyről szóló 40/94/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról szóló, 1995. december 13-i 2868/95 bizottsági rendelet 1. és 2. cikkét (HL L 303., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 189. o.).

12 – *Recueil des traités des Nations unies*, 828. kötet, 11852. sz., 389. o.

13 – Az Európai Közösség a Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó Jegyzőkönyvhöz 2004. október 1-jével csatlakozott (az Európai Közösségnek a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó, 1989. június 27-én, Madridban elfogadott jegyzőkönyvhöz való csatlakozásának jóváhagyásáról szóló, 2003. október 27-i 2003/793/EK tanácsi határozat [HL L 296., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 315. o.]).

14 – Lásd az első és a hetedik preambulumbekzdést.

11. Az 1. cikk értelmében az irányelvet „alkalmazni kell minden olyan áruvédjegyre és szolgáltatási védjegyre, amelyet a tagállamok valamelyikében vagy a Benelux Védjegy hivatalnál védjegyként, együttes védjegyként, hitelesítési jegyként vagy tanúsító védjegyként lajstromoztak, vagy lajstromozásra bejelentettek, továbbá minden olyan áruvédjegyre vagy szolgáltatási védjegyre, amely a tagállamok bármelyikére kiterjedő hatályú nemzetközi lajstromozás tárgyát képezi”.

12. Az irányelv 2. cikke meghatározza azon megjelöléseket, amelyek védjegyoltalomban részesülhetnek. E cikk az alábbiak szerint fogalmaz:

„Védjegyoltalomban részesülhet minden grafikailag ábrázolható megjelölés, így különösen szó – beleértve a személyneveket –, ábra, kép, alakzat, betű, szám, továbbá az áru vagy a csomagolás formája, ha e megjelölés alkalmas arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól.”

13. Az irányelv 4. cikke a korábbi védjeggyel való összeütközése esetén a védjegy lajstromozásának megtagadásával és a lajstromozott védjegy törlésének okaival foglalkozik. E cikk így rendelkezik:

„(1) A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye, ha

- a) a megjelölés egy korábbi védjeggyel azonos, és az árujegyzékben szereplő áruk, illetve szolgáltatások azonosak a korábbi védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal;
- b) a megjelölést a korábbi védjeggyel való azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt a fogyasztók a korábbi védjeggyel összetéveszthetik; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják a korábbi védjeggyel.”

14. Az 5. cikk a védjegyoltalom által biztosított jogokat rögzíti. Az alábbiakat írja elő:

„(1) A védjegyoltalom a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít. A kizárólagos jogok alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ

- a) a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal;

b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszhetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; az összetéveszhetőség magában foglalja azt az esetet is, ha a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják a korábbi védjegyhez.”

15. A rendelet célja, hogy a belső piac megteremtése érdekében a nemzeti védjegyek mellett olyan közösségi védjegyet alkossanak meg, amelynek egységes oltalma egységes eljárás keretében, a Közösség területének egészére kiterjedő hatállyal szerezhető meg.¹⁵ Ezen közösségi védjegy lajstromozása és kezelése a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (védjegyek és formatervezési minták) (OHIM)¹⁶ feladata.

16. A rendelet 4., 8. és 9. cikke az irányelv 2., 4. és 5. cikkével megegyező rendelkezéseket tartalmaz.

C — A nemzeti jog

17. A Gesetz zur Reform des Markenrechts und zur Umsetzung der Ersten Richtlinien (a védjegyjogi reformokra és az első irányelv

átültetésére vonatkozó törvény) 1. cikkébe foglalt, az 1995. január 1-jén hatályba lépett 1994. október 25-i Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (a védjegyek és más megkülönböztető megjelölések oltalmáról szóló törvény)¹⁷ célja az irányelvnek a német nemzeti jogban való végrehajtása.

18. Az irányelv 2. cikkének, 4. cikk (1) bekezdésének és 5. cikk (1) bekezdésének rendelkezéseit a Markengesetz 3. cikk (1) bekezdése, 9. cikk (1) bekezdése, illetve 14. cikk (2) bekezdése átveszi.

II — Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

19. A Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte AG társaság¹⁸ 2001. március 19-én a védjegybejelentési kérelmet nyújtott be a hatáskörrel rendelkező német szabadalmi- és védjegy hivatalhoz a „Praktiker” – grafikai és szín — védjegy lajstromozása érdekében, amely a következő módon meghatározott szolgáltatásokat foglalja magába: „Építőanyagok, barkács- és kertészeti cikkek, valamint egyéb, »do-it-yourself« jellegű árucikkek kiskereskedelme”.

20. A német szabadalmi- és védjegy hivatal ezt a kérelmet elutasította. Úgy értékelte,

15 — Lásd az első és második preambulumbekendést.

16 — A továbbiakban: OHIM.

17 — BGBl. 1994. I., 3082. o. (a továbbiakban: Markengesetz).

18 — A továbbiakban: Praktiker.

hogy a „kiskereskedelem” fogalom nem önálló gazdasági jelentőségű, független szolgáltatásokat jelöl, hanem kizárólag az áruk önmagában vett forgalmazására vonatkozik. E hivatal álláspontja szerint a védjegyvoltalmat csak az egyes forgalmazott árukra vonatkozó védjegy lajstromozásával lehetne megszerezni.

21. A Praktiker e határozat ellen keresetet nyújtott be a Bundespatentgerichthez. Érvelése szerint a gazdaságnak a szolgáltatásokon alapuló társadalom irányába való fejlődése a kiskereskedelem fogalmának újraértékelését teszi szükségessé. A felperes véleménye szerint a fogyasztó vásárlói döntését egyre inkább olyan tényezők is befolyásolni fogják, mint például a termékek választéka és összeválogatása, kiszerezése, a személyzet által nyújtott szolgáltatás, a reklámok, stb. E szolgáltatások meghaladják az egyszerű értékesítést, és lehetővé teszik a vállalkozások számára azt, hogy megkülönböztethetők legyenek versenytársaiktól. Éppen ezért a szolgáltatási védjegyekre vonatkozó oltalomban kellene részesülniük, amint ezt az OHIM és a tagállamok védjegy hivatalainak többsége is elismerte.

22. A Bundespatentgericht felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatalra a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

2) Mennyire pontosan kell meghatározni a kiskereskedő által nyújtott e szolgáltatások tartalmát, annak érdekében, hogy biztosított legyen védjegyvoltalom tárgyának meghatározása, ahhoz hogy:

a) a védjegy betöltse az irányelv 2. cikkében meghatározott szerepét, nevezetesen azt, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól;

b) ütközés esetén az ilyen védjegy oltalmának terjedelme körülhatárolható legyen?

3) Mennyire szükséges meghatározni a hasonlóság körét [az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének b) pontja és 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja] a kiskereskedő által nyújtott ilyen szolgáltatások és:

a) az áruforgalmazás keretében nyújtott egyéb szolgáltatások

vagy

„1) Az irányelv 2. cikke értelmében szolgáltatásnak minősül-e az áruk kiskereskedelme?

b) az adott kiskereskedő által forgalmazott áruk között?”

23. A Bundespatentgericht az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában kifejti, hogy ezeket a kérdéseket az alábbi okokból terjeszti a Bíróság elé.

24. A kiskereskedő a tevékenysége gyakorlása során nem különbözik azon gyártótól, aki maga végzi a termékei értékesítését. A kiskereskedőt tehát egy áruvédjegy megkülönböztethetné az ilyen versenytárstól. Ugyanakkor az áruforgalmazáshoz kapcsolódó olyan szolgáltatások, mint a vevőknek nyújtott tanácsadás, tájékoztató és reklámtevékenységek, stb., a vevő szempontjából nem tűnnek független szolgáltatásoknak, illetve oltalmuk az áruvédjegyben benne foglaltatik. Végül, a nagyáruház által nyújtott további szolgáltatások, mint például a pénzügyi, biztosítási, utazási irodai, illetve étkeztetési szolgáltatások, amelyek az áruforgalmazástól független szolgáltatásokként jelennek meg, a nizzai osztályozás meghatározott osztályába tartoznának, így független védjegy tárgyát képezhetnék.

25. A kiskereskedő azon tevékenysége, amelyre nézve valamely szolgáltatási védjegy oltalma szükségesnek bizonyul, így azokra az eladással kapcsolatos speciális tevékenységekre szorítkozik, amelyek lehetővé teszik az áruk forgalmazását, anélkül hogy azt annak elvégzésére korlátoznák, vagyis a különféle vállalkozásoktól származó termékek összeválogatására egyfajta választék kialakítása érdekében, valamint azoknak egyetlen értékesítési helyen történő eladásra való felkínálására. Ezek a szolgáltatások – amelyek ellenértéke a termékek haszonkulcsában

benne foglaltatik –, az EK 50. cikkében szereplő szolgáltatás fogalmának megfelelően díjazás ellenében nyújtott szolgáltatásnak minősülhetnek.

26. Ugyanakkor figyelembe kell venni a nizzai osztályozást is, amely mind a tagállamokat, mind pedig az OHIM-ot köti. A 35. osztály magyarázó megjegyzéseinek alapján a német szabadalmi- és védjegy hivatal a kiskereskedelmi szolgáltatásokra vonatkozó védjegy lajstromozását azon indokkal tagadta meg, hogy kizárólag áruforgalmazásról volt szó. Egy szolgáltatási védjegy oltalmat csakis akkor élvezhet, ha a kereskedelmi társaság áruforgalmazást meghaladó szolgáltatásokat nyújt, és ezek független szolgáltatásokként nyújthatók harmadik személyek számára.

27. Ugyanakkor az OHIM és a tagállamok többségének védjegy hivatala elismerné kiskereskedő által nyújtott szolgáltatásra nézve a védjegy lajstromozását, abban a kérdésben azonban a nézetek eltérnek, hogy az így lefedett szolgáltatásokat meg kell-e pontosan határozni. Az a tény, hogy a nemzeti védjegyek és a közösségi védjegyek egymással akár a nemzeti hatóságok és bíróságok előtt, akár az OHIM előtt összeütközhetnek, azt kívánja meg, hogy kötelező erejű határozatot hozzon a Bíróság. Ennek hiányában a gazdasági szereplők egyenlő elbánásának elve sérülne, és az Európai Unióban a verseny lényeges torzulásához vezethetne.

28. A Bundespatentgericht azonban azzal érvel, hogy az ilyen szolgáltatási védjegy lajstromozásának elve csakis akkor fogadható el, ha pontosan meghatározható a biztosított oltalom tárgya. A „kiskereskedelmi szolgáltatások”-ra vonatkozó védjegy megszerzése semmi esetre sem vezethet a védjegyoltalom olyan, ellenőrizhetetlen kiterjesztéséhez, amely felölelné valamely nagyáruház kereskedelmi tevékenysége keretében nyújtott valamennyi szolgáltatást, illetve az általa forgalmazott valamennyi árut. Ez a követelmény magából a védjegy rendeltetéséből következik, vagyis hogy a fogyasztók számára biztosítsa a védjegyoltalomban részesített áru vagy szolgáltatás eredetét. Ez kötelező az áruk és szolgáltatások szabad mozgására nézve is, amely megkívánja, hogy a védjegy lajstromozása által biztosított kizárólagos jogok pontosan meghatározottak legyenek.

29. Az olyan általános meghatározások, mint a „kiskereskedelmi szolgáltatás” vagy az „áruk kiskereskedelme”, illetve a „nagyáruházi kereskedelem” tehát nem eléggé pontosak. Egyrészt nem teszik lehetővé, hogy a kiskereskedő által nyújtott szolgáltatásokat azon egyéb – más osztályba tartozó – szolgáltatásoktól megkülönböztesse, amelyeket a jogilag és gazdaságilag független, más vállalkozások, mint például bankok, utazási irodák, fuvarozó vállaltok, éttermek nyújthatnak. Másrészt nem teszi lehetővé a forgalmazott áruk pontos meghatározását. Hasonló kifogások merülhetnek fel az értékesítési hely jellegére vonatkozó olyan meghatározásokat illetően is, mint például a „nagyáruház” vagy az „élelmiszer-áruház”. A nizzai osztályozás 35. osztályának magyarázó megjegyzéseit figyelembe véve kiskereskedő által nyújtott szolgáltatások oly módon történő meghatározása, amely lehetővé tenné

a szóban forgó osztályozás másik osztályába tartozó szolgáltatásoktól való megkülönböztetését, azon formulából kell, hogy kiinduljon, amely a mások javára, különböző áruféleségek olyan összeállítását (kivéve ezek szállítását) említi, amely lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy megfelelően megtekinthessék és megvásárolhassák ezeket az árukat.

30. Mindazonáltal a kiskereskedő által nyújtott szolgáltatásoknak a védjegybejelentéskor való pontos meghatározása sem lenne elegendő az ellenőrizhetetlen monopólium veszélyének elkerülése érdekében. Emellett szükséges lenne egyrészt e szolgáltatások, másrészt pedig a nagyáruházon belül nyújtható más szolgáltatások és forgalmazott áruk közötti hasonlóság meghatározása is.

III — Értékelés

A — Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

31. A Bundespatentgericht az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével valójában azt kérdezi, hogy az áruk kiskereskedelme az irányelv 2. cikke értelmében szolgáltatásnak minősül-e.

32. Erre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó válasz véleményem szerint az alábbi előzetes pontosítások megtevéletét feltételezi, egyrészt az irányelv 2. cikkének tartalmával és céljával kapcsolatosan, másrészt pedig a tekintetben, hogy a jelen jogvita keretében mit kell az „árúk kiskereskedelme” kifejezés alatt érteni.

33. Ami először is az irányelv 2. cikkét illeti, amint azt az Európai Közösségek Bizottsága (a továbbiakban: Bizottság) helyesen állítja, ennek nem célja, hogy meghatározza a valamely nemzeti hivatal által védjegyoltalomban részesíthető szolgáltatásokat. Ez a cikk, a címének megfelelően, „a védjegyoltalomban részesíthető megjelölések”-re vonatkozik. Kimondja ugyanis, hogy védjegyoltalomban részesülhet minden olyan grafkailag ábrázolható megjelölés, amely alkalmas arra, hogy „valamely vállalkozás áruait vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól”. A célja tehát, hogy meghatározza azon megjelölés típusait, amelyek védjegyoltalomban részesülhetnek, függetlenül az árújegyzékben meghatározott áruktól vagy szolgáltatásoktól.¹⁹

34. Az irányelv egyéb rendelkezései sem tartalmazznak definíciót olyan szolgáltatásokról, amelyekkel kapcsolatban egy védjegyet lajstromozni lehet. Ugyanakkor, amint azt a hetedik preambulumbekzdése kimondja, célja, hogy a lajstromozott védjegy meg-

szerezésének feltételei valamennyi tagállamban általában azonosak legyenek. Továbbá, amint azt az 1. cikke kimondja, és a tartalmából is következik, nemcsak az áruvédjegyekre, hanem a szolgáltatási védjegyekre is alkalmazandó.

35. Ezen tényezőkre tekintettel úgy vélem, hogy amennyiben az irányelvet – a tizenkettedik preambulumbekzdését és a párizsi egyezmény 6. sexies cikkét figyelembe véve – e tekintetben úgy kell értelmezni, mint amely a tagállamok számára nem írja elő annak kötelezettségét, hogy a belső jogukban elismerjék a szolgáltatási védjegyet, ez utóbbiak kötelesek – azon pillanattól fogva, hogy elismerik a gazdasági szereplők részéről ezen védjegyek lajstromozásának lehetőségét²⁰ – a szóban forgó irányelv előírásait az ezek lajstromozásának anyagi jogi feltételeit illetően tiszteletben tartani. Osztom tehát a beavatkozók összességének azon álláspontját, miszerint annak eldöntése, hogy az olyan szolgáltatás, mint az „árúk kiskereskedelme” olyan szolgáltatásnak minősülhet-e, amely vonatkozásában védjegyoltalom igényelhető, az irányelv hatálya alá tartozik, és a kérdésre adandó választ ennek szellemében, illetve célkitűzéseiben kell keresni.

36. A második pontosítás az „árúk kiskereskedelme” fogalomra vonatkozik. A Bundespatentgericht nem határozta meg, hogy ez a

19 — A C-363/99. sz., Koninklijke KPN Nederland ügyben 2004. február 12-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-1619. o.) 80. pontja.

20 — Ami tudomásom szerint a 25 tagállam esetén így van.

fogalom pontosan mit takar. Amint azt a Bizottság az észrevételeiben megjelöli, ez a fogalom – a különböző tagállamok egyes hivatalos nyelveiben megfogalmazott módon – arra szolgál, hogy meghatározza az áruk magánszemélyek részére, kis mennyiségben történő eladásában álló azon tevékenységet, amely így különbözik a „nagykereskedelem”-től. A „kiskereskedelem” fogalom tehát olyan tevékenységet jelöl, amely az áruk kis mennyiségben történő értékesítését jelenti.

37. Minden beavatkozó, beleértve a felperest is, elfogadni látszik azt, hogy az áruk értékesítése önmagában, vagyis az áru eladásra kínálásában, illetve forgalomba hozatalában megnyilvánuló műveletre korlátozva, az irányelv értelmében nem tekinthető olyan szolgáltatásnak, amely vonatkozásában egy védjegyet lajstromozni lehet. Amint azt a Bizottság kimondja, erre a tevékenységre az irányelvnek az árukra vonatkozó védjegyek lajstromozása által biztosított jogokra vonatkozó rendelkezései terjednek ki. Az irányelv 5. cikke (3) bekezdéséből következik így módon, hogy az áruk vonatkozásában lajstromozott védjegy biztosítja az oltalmazott áruk felkínálásának, forgalomba hozatalának és ennek érdekében való raktáron tartásának jogát. A védjegyjog rendszerének logikája szerint az áruk eladását illetően tehát nem az eladásban megnyilvánuló tevékenységet, mint absztrakt vagy inkorporális egységet kell figyelembe venni, hanem az ennek tárgyát képező árukat. Másképpen, e rendszer logikája szerint az adásvétel „központi magja”, az osztrák kormány írásbeli észrevé-

teleiben alkalmazott kifejezés szerint, tehát az annak tárgyát képező áru, és nem pedig az adásvétel, mint szolgáltatás.

38. Ez a helyzet véleményem szerint logikusan következik abból a tényből, hogy a szolgáltatásnak nincs anyagi tartalma, így módon a védjegy csakis a szolgáltatás nyújtására szolgáló tényezőkhöz kapcsolódhat, míg az árukra az anyagi természetüknél fogva olyan védjegy vonatkozhat, amelyet a fogyasztók közvetlenül az oltalmazott áruhoz kapcsolódva ismerhetnek fel. Az adásvételi szolgáltatás célja pontosan az, hogy az árut a fogyasztókra átruházza, míg az áru minősége, illetve ára általában véve az eladást meghatározó feltételnek minősül, a kiskereskedő így az eladott árura vonatkozó védjegy alapján különböztethető meg a versenytársaitól. Ez az elemzés akkor is igaz, ha az eladó nem a szóban forgó áruk gyártója. Így egy kereskedő a versenytársaitól abban különbözhet, hogy az árukat a gyártó védjegyével ellátva vagy pedig az érintett árukra általa bejelentett, saját kereskedelmi védjegyével ellátva adja el.

39. Ugyanakkor a jelen eljárással érintett „kiskereskedelem” fogalma nem korlátozódik csupán az áruk önmagában vett eladására, hanem szélesebb tartalmat ölel fel. A felperes véleménye szerint magában foglalja az olyan tevékenységeket is, mint az áruk választéka, összeválogatása és kiszérése, a személyzet által a fogadás és tanácsadás minősége, az

üzlet elhelyezkedése és elérhetősége. Olyan szolgáltatásokról van tehát szó, amelyek célja az áruk eladásának elősegítése, és amelyeket a forgalmazás keretében nyújtanak. A jelen esetben ennél fogva felmerül a kérdés, hogy az ilyen, az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások az irányelv értelmében olyan önálló szolgáltatásoknak minősülhetnek-e, amelyek vonatkozásában védjegy lajstromozható.

40. A Bundespatentgericht úgy véli, hogy erre a kérdésre adandó válasz részben megtalálható a nizzai osztályozás 35. osztályához kapcsolódó magyarázó megjegyzésekben. Már láttuk, hogy a 35. osztály olyan szolgáltatásokat ölel fel, amelyek a reklámozásra, a kereskedelmi ügyletekre, a kereskedelmi adminisztrációra és az irodai munkákra vonatkoznak. A kapcsolódó magyarázó megjegyzések szerint idetartoznak különösen a „mások javára, különböző árufélések összeállítása (kivéve ezek szállítását), amely lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy megfelelően megtekinthessék és megvásárolhassák ezeket az árukat”. Ugyanakkor nem tartozik ide különösen „az olyan vállalkozás tevékenysége, amelynek elsődleges funkciója az áruk eladása, azaz az úgynevezett kereskedelmi vállalaté”.

41. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy ezek a magyarázó megjegyzések az irányelv értelmezését szolgáló tényezőknek minősülhetnek. Bizonyos, amint arra a Bundespatentgericht is hivatkozik, hogy a Németor-

szági Szövetségi Köztársaság a Nizzai Megállapodás részes állama.²¹ Felidézendő azonban a nizzai osztályozás jogi hatálya, amint arról az adott megállapodás 2. cikke kifejezetten rendelkezik. Az említett megállapodás 2. cikkének (2) és (3) bekezdése rendelkezéseinek együttes alkalmazásából következik, hogy a szerződő államok feladata, hogy az illetékes hivatalaik a védjegy-lajstromozási okiratokban és közleményekben a nemzetközi osztályozás szerint, mint fő, vagy mint kiegészítő rendszert, tüntetessék fel azoknak az osztályoknak a számát, amelyekhez a lajstromozott védjeggyel ellátható termékek vagy szolgáltatások tartoznak.

42. Amint azt a Bíróság már kimondta, e megállapodás célja tehát, hogy megkönnyítse a védjegyek lajstromozását.²² Lehetővé teszi a védjegybejelentést tevők számára, hogy egységes osztályozási rendszerre hivatkozzanak. Ezáltal megkönnyíti a bejelentők számára a védjegybejelentés előkészítését, hiszen a meghatározott védjegy árujegyzékében felsorolt árukat és szolgáltatásokat az ezen osztályozást elfogadó minden államban azonos módon osztályozzák. Ez a rendszer ugyanezen okból a gazdasági szereplők és a nemzeti védjegy hivatalok számára is azzal az előnnyel jár, hogy megkönnyíti a korábban bejegyzett azon védjegyek kikeresését, amelyek a védjegybejelentés akadályát képezhetik. Végül, a védjegybejelentés alkalmával

²¹ – 1962. január 29. óta.

²² – A fent hivatkozott Koninklijke KPN Nederland ügyben hozott ítélet 111. pontja.

megállapítandó bejelentési díj kiszámításának az alapját is képezi.²³

43. Ezen osztályozásnak, amelynek az a fő célja tehát, hogy megkönnyítse a lajstromozási és a keresési műveleteket, lényegében gyakorlati értéke van. Véleményem szerint nincs valódi jogi hatálya azon kérdés eldöntésére, hogy mely szolgáltatásfajtákra vonatkozóan lajstromozható védjegy, amelyet a Nizzai Megállapodás 2. cikkének (1) bekezdése megerősít, miszerint az említett osztályozás jogi hatályát – a szóban forgó megállapodás által előírt követelményektől függően – a Különösen nem kötelezi a szerződő országokat sem a védjegyoltalom terjedelmének megállapítása, sem pedig a szolgáltatási védjegyek elismerése tekintetében.

44. Véleményem szerint tehát vitatható, hogy amennyiben a nizzai osztályozás osztályok jegyzékében vagy a termékek és szolgáltatások betűrendes jegyzékében nem szerepel valamely, a védjegybejelentésben megjelölt tevékenységnek megfelelő tétel vagy szolgáltatás, az ilyen bejelentés elutasítható. Az ilyen védjegy lajstromozásával felmerülő gyakorlati nehézség nem tekint-

hető jogi akadálynak. Ugyanezen okból úgy vélem, hogy az említett osztályozás egyes osztályaihoz fűzött magyarázó megjegyzések nem szolgálhatnak érvényesen az irányelv magyarázatául.

45. A tagállamok összességét vagy az Európai Közösséget kötő más nemzetközi kötelezettségvállalásokban sem találunk olyan tényezőket, amelyek közvetlen választ adnának arra a kérdésre, hogy az áruk kiskereskedelmének keretében nyújtott szolgáltatások az irányelv értelmében, önálló védjegyoltalomban részesíthető szolgáltatásnak minősülhetnek-e. Láttuk, hogy a párizsi egyezmény megalégszik azzal, hogy a tagállamok számára előírja a szolgáltatási védjegyoltalma biztosításának kötelezettségét, anélkül hogy előírná e védjegyek lajstromozásának kötelezettségét. A Kereskedelmi Világszervezet létrehozó, 1994. április 15-i egyezmény mellékletében található, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás, amelyet a Közösség nevében, a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében, az 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozat²⁴ hagyott jóvá, és

23 — A közösségi védjegyet illetően a 2868/95 rendelet 4. szabálya úgy rendelkezik, hogy minden bejelentésért alapdíjat és háromnál több osztály esetén osztályonkénti díjat kell fizetni, amely minden egyes olyan további osztály után fizetendő, amelybe az áru vagy a szolgáltatás besorolható.

24 — A többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló határozat (HL L 336., 1. o.; a továbbiakban: TRIPs Megállapodás — angol nyelven „TRIPs”).

amelyre nézve a Bíróság kimondta, hogy tartalma és célja tükrében kell – amennyire csak lehetséges –, a védjegyekkel kapcsolatos közösségi szabályozást értelmezni²⁵, sem tartalmaz e tekintetben pontos rendelkezéseket.

46. A vitatott kérdésre adandó válasz érdekében, az Egyesült Királyság kormányához hasonlóan úgy vélem, hogy a védjegy fő rendeltetéséből kell kiindulni. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a védjegy alapvető rendeltetése abban áll, hogy garantálja a fogyasztó vagy végső felhasználó számára a védjeggyel jelölt áru vagy szolgáltatás származásának azonosíthatóságát, lehetővé téve ezáltal számára, hogy azt az összetévesztés veszélye nélkül meg tudja különböztetni a máshonnan származó áruktól és szolgáltatásoktól. A védjegynek a fogyasztó számára azt a biztosítékot kell nyújtani, hogy a védjeggyel jelölt árukat, illetve szolgáltatásokat azon meghatározott vállalkozás felügyelete mellett állították elő, illetve nyújtották, amelyek ezek minőségéért felelős.²⁶

47. Következésképpen, amennyiben a szolgáltatási védjegy célja, hogy a fogyasztók számára lehetővé tegye a szolgáltatást nyújtó vállalkozás azonosítását, a lajstromozása

feltételezi, hogy a szolgáltatás, amelyet lefedni hivatott, önálló szolgáltatásként legyen azonosítható a védjegy által. Vagyis lényeges, hogy azt a tevékenységet, amelyre nézve a bejelentő a védjegy lajstromozását kéri, a fogyasztók önálló szolgáltatásnak tekinték. Ez a követelmény magának a védjegynek és velejárójának, a specialitás elvének a rendeltetéséből következik, amely feltételezi, hogy az általa biztosított jogokat pontosan meg lehessen határozni. Nem lehet lajstromozni védjegyet olyan szolgáltatásra, amely – mivel a fogyasztók nem tekintik annak – az oltalom körét meghatározhatatlanná tenné.

48. Amint a Bundespatentgericht számára, számomra is elfogadhatónak tűnik, hogy az árukereskedelem keretében nyújtott olyan szolgáltatások, amelyeket a fogyasztók csakis meghatározott adásvétel keretében vehetnek igénybe, de amelyek magától az adásvételtől független szerződés tárgyát képezik, önálló szolgáltatásnak tekinthetők, és szolgáltatási védjegyoltalomban részesíthetők. A kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott példa szerint lehet itt szó a kereskedő által valamely árujának megszerzése esetére ajánlott finanszírozási módról, vagy az erre vonatkozó biztosításról, vagy akár a megvásárolt áru javítására, illetve karbantartására vonatkozó szerződésről. Ezek a szolgáltatások, amelyek egyébként a nizzai osztályozás meghatározott osztályaiba, pontosabban a 36. és 37. osztályába tartoznak, szolgáltatási védjegy tárgyát képezhetnek.

25 – A C-53/96. sz. Hermès-ügyben 1998. június 16-án hozott ítélet (EBHT 1198., I-3603. o.) 28. pontja; a fent hivatkozott Heidelberger Bauchemie ügyben hozott ítélet 20. pontja és a C-245/02. sz., Anheuser-Busch ügyben 2004. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-10989. o.) 42. pontja.

26 – Lásd különösen a C-349/95. sz. Loendersloot-ügyben 1997. november 11-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-6227. o.) 22. és 24. pontját; a C-39/97. sz. Canon-ügyben 1998. szeptember 29-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-5507. o.) 28. pontját; a C-517/99. sz., Merz & Krell ügyben 2001. október 4-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-6959. o.) 22. pontját; a C-299/99. sz. Philips-ügyben 2002. június 18-án hozott ítélet (EBHT 2002., I-5475. o.) 30. pontját és a fent hivatkozott Libertel ügyben hozott ítélet 62. pontját.

49. Ez az azonosítás kevésbé egyértelmű az olyan tevékenységek esetén, mint amelyekre a felperes is hivatkozik, mint például a termékek választéka, összeválogatása és kiszérése, a személyzet által történő fogadás és tanácsadás, vagy akár az üzlet elhelyezkedése és elérhetősége. Ezek a szolgáltatások a fent említettektől eltérően ugyanis nem képezik külön szerződés és számlázás tárgyát. Olyan önálló szolgáltatásnak tehát eleve nehezebben tekinthetők, amelyeket szolgáltatási védjeggyel lehetne megjelölni. Azonban az is nehéznek tűnik, hogy az áruk eladásától független szolgáltatásként való azonosítását általában kizárjuk.

50. Amint azt a felperes hangsúlyozta, az árukereskedelem az utóbbi években komoly fejlődésen ment keresztül, amely az üzletheziségek jelentős fejlődésében, az ennek érdekében alkalmazott eszközökkel, az „élelmiszer-áruházak” és „nagyáruházak” megsokszorozódásával együtt, valamint az elektronikus kommunikáció eszközeinek megjelenésében, illetve az eladási módszerekben, különösen a „marketing” fejlődésével együtt, mutatkozott meg. E fejlődés jellemzője, amely a jelen ügyben véleményem szerint lényeges, ahhoz a tényhez kapcsolódik, hogy magát az adásvételt körülvevő feltételek a kereskedő és a fogyasztók közötti kapcsolatban az adásvétel melletti olyan erős érvnek minősülhetnek, mint az eladott áruk minősége és ára. A „hard discount”-ként emlegetett adásvétel keretében például megesik,

hogy az árukat védjegy nélkül kínálják eladásra²⁷. Jóllehet, azokat úgy válogatják össze, hogy bizonyos ársávon belül bizonyos minőségi szintnek megfeleljenek. Ilyen feltételek mellett számomra elfogadhatónak tűnik, hogy az áruválaszték az, amit a fogyasztók azonosítanak, és ami arra ösztönözheti őket, hogy egy adott üzletben vásároljanak, és nem pedig valamely védjeggyel ellátott áruk jelenléte. Ugyanígy véleményem szerint ide illik a felperes által a tárgyalás alkalmával felhozott borkiskereskedő példája. Az említett kiskereskedő által összeállított és eladásra kínált borválaszték, csakúgy mint a vevők számára, a fogyasztó pénzügyi lehetőségeihez mérten egy menü-höz legjobban illő bor kiválasztásával kapcsolatos tanácsadás véleményem szerint ez utóbbi számára önálló szolgáltatásnak tűnhet.

51. Ez az elemzés véleményem szerint igazolható olyan üzlet esetén is, amely, mint a jelen esetben, építőanyagokat, barkács- és kertészeti cikkeket kínál eladásra. A felperes által szolgáltatott magyarázat értelmében az eladásra kínált áruk több száz különböző gyártótól származnak. Elképzelhető, hogy az ilyen kereskedő által kínált barkács- és kertészeti cikkek és anyagok különböző védjegy oltalma alatt állhatnak, és hogy ugyanazon védjegy oltalma alá tartozó egyes árukat más üzletláncok is ugyanúgy kínálhatnak eladásra. Számomra azonban elfogadhatónak tűnik az, hogy a fogyasztók azért döntenek úgy, hogy különösen e kereskedő-

27 — Lásd Kapferer, J.-N., *Les marques – Capital de l'entreprise – Les chemins de la reconquête*, Éditions d'Organisation, Paris, 1995., 29. o.

nél vásárolnak, mert bizonyos fajta áruválasztékot kínál, vagy mert tudják, hogy itt az eladók a vevők rendelkezésére állnak, és a tervezett barkácsolások kivitelezéséhez, valamint az erre alkalmas eszközök megválasztásához megfelelő tanácsokat tudnak adni.

52. Ezen különböző esetekben érthető, hogy a szervezett és állandó jellegűeknek, illetve annak köszönhetően, hogy a kereskedő és a fogyasztók viszonyában az adásvétel melletti érvként milyen fontosak lehetnek, e tevékenységeket a fogyasztók az áruk önmagában vett adásvételétől elkülönülő, önálló szolgáltatásokként azonosíthatják.

53. Továbbá, ahogyan a beavatkozók összessége és a Bundespatentgericht, én is csatlakozom azon elemzéshez, miszerint e szolgáltatások, még ha nem is képezik külön számlázás tárgyát, visszterhesnek és nem pedig ingyenesnek tekinthetők, mivel egyes áruk eladásának elősegítését szolgálják, és mivel ezeknek a kereskedő részéről felmerült költségei az egyes áruk eladási haszonkulcsából megtérülnek. Következésképpen megállapítható, hogy az EK 50. cikkben megfogalmazott, a szolgáltatások visszterhes jellegére vonatkozó azon feltétel teljesült, amelyre az irányelv értelmezése keretében

joggal lehet hivatkozni, figyelembe véve ennek célját, különösen a szolgáltatások tagállamok közötti szabad nyújtásának az elősegítését.

54. Ugyanakkor azt sem zárhatjuk ki, hogy a kereskedőknek ilyen szolgáltatási védjegyek lajstromozásához érdekük fűződjön. Valóban, ahogyan a francia kormány helyesen felhossa, a kereskedők a szolgáltatási védjegy kivüli más jogi eszközökkel is rendelkeznek annak érdekében, hogy a vásárlóikat megtartsák, és hogy az áruválasztékkal és a személyzet által nyújtott tanácsadással elégedett fogyasztók a versenytársaiktól megkülönböztethessék őket. Így a kereskedőket a kereskedelmi nevük védelmében keresztül megilleti az eladói tevékenységüket tükröző azonosságuk védelme, amelyet a párizsi egyezmény 8. cikke értelmében az Egyezmény minden részes állama köteles biztosítani.²⁸ Továbbá megilleti őket a nemzeti jogukban előírt, a harmadik személyekkel fennálló kapcsolataikban használt társasági név, illetve az üzlethelyiségre kifüggesztett, a fogyasztók számára az üzletet fizikailag jelző cégtábla védelme. Ugyanakkor sem e tényezők, sem pedig az áruvédjegyek nem fedik le kifejezetten a szóban forgó szolgáltatásokat.

55. Végül, szükséges megjegyezni, hogy a tagállamok nagy száma azonban elismeri

28 — A kereskedelmi név védelme a TRIPs Megállapodás értelmében a Kereskedelmi Világszervezet tagállamait is kötelezi (lásd a fent hivatkozott Anheuser-Busch ügyben hozott ítélet 91. pontját).

– eltérő feltételek mellett –, hogy az áruk kiskereskedelmével kapcsolatban nyújtott szolgáltatásokra védjegy lajstromozható.²⁹ Az OHIM ugyanezt az elvi állásfoglalást fogadta el a rendelet alapján, amely valóban a közösségi és nem pedig a nemzeti védjegyekre vonatkozik, de amelynek lajstromozási rendszere és a belső piac megvalósítását szolgáló céljai megegyeznek az irányelvvel. Így az OHIM második fellebbezési tanácsa a Giacomelli Sport ügyben hozott határozatában³⁰ kimondta, hogy az áruk kiskereskedelmének keretében nyújtott szolgáltatás a közösségi védjegy lajstromozására alkalmas szolgáltatásnak minősülhet.³¹ Ezen határozat következtében az OHIM elnöke a nemzeti hivatalokkal és az WIPO-val való számos egyeztetést követően a 2001. március 12-i 3/01. sz. közleményében kimondta, hogy valamely közösségi védjegy az általa meghatározott és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés keretében megvizsgálandó feltételek mellett lajstromozható az áruk kiskereskedelmével kapcsolatban nyújtott szolgáltatásokra.

56. E tényezők összességére tekintettel a Bíróságnak azt indítványozom, hogy az

29 — A „Marks for Retail Services — An Example for Harmonising Trade Mark Law” című cikkében, *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 34. kötet, 5. szám, 2003., 503–520. o., Marianne Grabucker megvizsgálja a gyakorlatot e téren a Benelux államokban, Dániában, Németországban, Görögországban, Spanyolországban, Franciaországban, Írországban, Olaszországban, Ausztriában, Portugáliában, Finnországban, Svédországban, az Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban, Japánban, Norvégiában és Svájcban.

30 — Az R 46/1998-2. sz. ügyben 1999. december 17-én hozott határozat.

31 — 22. pont.

előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ adja, hogy az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott, magától az értékesítéstől elkülönülő és azonosítható szolgáltatások az irányelvnek megfelelően szolgáltatási védjegyoltalomban részesíthető szolgáltatásnak minősülhetnek.

B — *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

57. A Bundespatentgericht az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdéssel lényegében azt kérdezi, hogy az irányelv értelmében mennyire pontosan kell meghatározni a kiskereskedő által az áruk kiskereskedelmének keretén belül nyújtott szolgáltatások tartalmát annak érdekében, hogy biztosított legyen a védjegyoltalom tárgyának meghatározása, amint azt megköveteli egyrészt a védjegynek az irányelv 2. cikkében megfogalmazott szerepe, nevezetesen az, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól, másrészt pedig a védjegyoltalom terjedelmének az ütközés esetén való körülhatárolhatóságának szükségessége.

58. A Bizottság úgy véli, hogy ez a kérdés a védjegy lajstromozásának alaki feltételeit érinti, amely következképpen a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik. A Bizottság az elemzésének alátámasztása érdekében az irányelv ötödik preambulumbekzdésére hivatkozik, amelynek értelmében a tagállamok szabadon határozhatják meg a védjegy lajstromozásával kapcsolatos eljárási rendelkezéseket. Továbbá kiemeli a különböző

tagállamokban létező, a kiskereskedelem területére eső szolgáltatási védjegyek lajstromozásával kapcsolatban a nemzeti hivatalok által megkövetelt feltételeket illető, eltérő gyakorlatokat. Végül azzal érvel, hogy ami a közösségi védjegyet illeti, a védjegyjoltalom alá tartozó áruk vagy szolgáltatások leírására vonatkozó követelmények nem a rendeletben, hanem a végrehajtása érdekében elfogadott 2868/95 rendeletben található.

59. Ezt az elemzést nem fogadom el. Az irányelv, a renDELETEH hasonlóan, valóban nem határozza meg a rendelkezéseiben, hogy a védjegy árujegyzékében szereplő árukat vagy szolgáltatásokat mennyire pontosan kell meghatározni. Az is bizonyos, hogy az irányelvnek nem célja a tagállamok védjegyjogi szabályainak teljes harmonizációja, valamint hogy maguk a tagállamok szabadon határozhatják meg a védjegy lajstromozására vonatkozó eljárási szabályokat.

60. Az irányelvnek azonban célja, amint azt az első és hetedik preambulumbekzdése kimondja, a védjegyjoltalom megszerzése feltételeinek harmonizációja. Az irányelv rendszerének vizsgálatából véleményem szerint az következik, hogy annak eldöntését, hogy a védjegybejelentés tárgyát képező árukat és szolgáltatásokat mennyire pontosan kell meghatározni annak érdekében, hogy biztosított legyen az oltalom tárgyának meghatározása, e lajstromozás anyagi jogi feltételeiben kell keresni.

61. Tudjuk, hogy az irányelv rendszere a lajstromozáson nyugszik. A védjegy lajstromozása az, ami az irányelv által meghatározott jogokat a védjegy számára biztosítja, és ami lehetővé teszi e jogok pontos hatályának meghatározását. Az irányelv így előír bizonyos feltételeket, amelyeknek a védjegyet alkotni hivatott megjelölésnek eleget kell tennie. A fent hivatkozott Sieckmann ügyben hozott ítéletben a Bíróságnak a közhitelű nyilvántartásba történő lajstromozás tétjét kellett meghatároznia. A Bíróság véleménye szerint az ilyen lajstromozás „célja, hogy [a védjegyet] a hatáskörrel rendelkező hatóságok és a köz, így különösen a gazdasági szereplők számára hozzáférhetővé tegye. Egyrészt a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak világosan és pontosan ismerniük kell a védjegyet alkotó megjelölések jellegét annak érdekében, hogy a védjegybejelentések előzetes vizsgálatával, illetve a védjegyek megfelelő és pontos lajstromának közzétételével és kezelésével kapcsolatos kötelezettségének eleget tudjon tenni. Másrészt a gazdasági szereplők számára is lehetővé kell tenni, hogy világosan és pontosan megbizonyosodhassanak a tényleges vagy lehetséges versenytársaik lajstromozott védjegyeiről vagy védjegybejelentéseiről, illetve hogy a harmadik személyeket megillető jogokkal kapcsolatban megfelelő tájékoztatásban részesüljenek. Annak érdekében, hogy a szóban forgó lajstrom használói a védjegy lajstromozása alapján meg tudják határozni a védjegy pontos jellegét, annak a lajstromban való grafikai megjelenítésének önmagában teljesnek, könnyen hozzáférhetőnek és érthetőnek kell lennie”.³²

62. Ezek a követelmények, amelyek értelmében a kérdéses megjelölésnek biztosan és

32 — 49–52. pont.

pontosan felismerhetőnek kell lenni annak érdekében, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok számára lehetővé tegye az ellenőrzési kötelezettségeik gyakorlását, illetve a védjegyvoltalom jogosultja és a többi gazdasági szereplő számára pedig azt, hogy pontosan ismerjék a lajstromozás által biztosított jogok hatályát, átültethetők a védjegy árujegyzékében szereplő árukra és szolgáltatásokra.

árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal”.³⁵ Ugyanezen cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében az összevetésszerűség a megjelölések hasonlósága és az egyes megjelölésekkel érintett áruk vagy szolgáltatások hasonlósága közötti kölcsönös függésből következik.

63. Egyrésztől ugyanis a megjelölés, másrésztől pedig az áruk, illetve szolgáltatások, amelyek megjelölésére hivatott, alkotják a lajstromozás két azon elválaszthatatlan összetevőjét, amely lehetővé teszi minden egyes lajstromozott védjegy által biztosított jogok meghatározását. Az irányelv és a rendelet rendszerében valamely védjegy minden esetben bizonyos áruk vagy bizonyos szolgáltatások megjelölése tekintetében képezi védjegybejelentés tárgyát.³³ Különösen ezen áruk és ezen szolgáltatások tekintetében kell az irányelv 3. cikkében meghatározott kizáró okokat értékelni.³⁴ Ugyanígy, a védjegy árujegyzékében megnevezett árukat és szolgáltatásokat szükségszerűen figyelembe kell venni annak meghatározása érdekében, hogy a lajstromozást az irányelv 4. cikke értelmében el kell-e utasítani azon okból, hogy a szóban forgó védjegy azonos egy korábbi védjeggyel vagy az összetévesztés veszélye fennállna. Így az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében a megjelölés nem részesülhet védjegyvoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye, ha „a megjelölés egy korábbi védjeggyel azonos, és az árujegyzékben szereplő áruk, illetve szolgáltatások azonosak a korábbi védjegy

64. Hasonlóképpen, a védjegy árujegyzékében szereplő áruk és szolgáltatások ismerete is szükséges az irányelv 5. cikke értelmében a védjegy lajstromozásával biztosított jogok meghatározása érdekében. Végül, a védjegy oltalma alá tartozó áruk és szolgáltatások megjelölésének köszönhető az, hogy a megszűnés, illetve a törlés végrehajthatóak, és hogy a nemzeti hivatalok az irányelv 13. cikke értelmében a védjegy elutasításának, megszűnésének vagy törlésének hatályát azon árukra és szolgáltatásokra korlátozhatják, amelyek tekintetében ezen okok fennállnak.

65. A Bíróság által a fent hivatkozott Sieckmann ügyben hozott ítéletben a megjelölés észlelésével kapcsolatban meghatározott követelmények tehát nem érvényesülnének hatékonyan, ha a védjegybejelentés vagy védjegy árujegyzékében meghatározott árukat és szolgáltatásokat nem lehetne pontosan megismerni.

33 — A fent hivatkozott Koninklijke KPN Nederland ügyben hozott ítélet 33. pontja.

34 — A fent hivatkozott Merz & Krell ügyben hozott ítélet 29. pontja és a Koninklijke KPN Nederland ügyben hozott ítélet 33. és 34. pontja.

35 — Kiemelés tőlem.

66. Ennek ismerete annál is inkább kötelező, mivel – amint azt a Bíróság megállapította – a védjegyek lajstromozásának az oltalom lényeges részét képező rendszere, mind a közösségi jogot, mind pedig a különböző nemzeti jogokat illetően, a jobbiztonsághoz és a gondos ügyintézéshez kell hozzájárulnia.³⁶ Ezen logika alapján – az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében – az irányelv által megfogalmazott kizáró okoknak teljes körűnek és szigorúnak kell lenniük annak megakadályozása érdekében, hogy védjegyek indokolatlanul lajstromozásra kerüljenek.³⁷ A védjegybejelentés teljes körű és szigorú előzetes vizsgálatának a jobbiztonság érdekében történő végrehajtása tehát azt is feltételezi, hogy a védjegybejelentés árujegyzékében szereplő áruk és szolgáltatások pontosan megismerhetők legyenek.

67. E megfontolásokat figyelembe véve értékelem úgy, hogy azon kérdésre, hogy az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások tartalmát mennyire pontosan kell meghatározni, a választ a védjegy által biztosított jogok megszerzésének azon feltételeiben kell keresni, amelyek harmonizációja az irányelv célja. Következésképpen a Bíróság feladata annak meghatározása, hogy ennek tartalmát mennyire pontosan kell meghatározni.

68. Ez a kérdés a különböző nemzeti hivatalokban és az OHIM-ban eltérő gyakorlatokat tükröz. Nagy vonalakban ezek a gyakorlatok a következőképpen jellemezhetők.³⁸ A védjegy árujegyzékében szereplő szolgáltatások leírását illetően egyes nemzeti hivatalok elismerik, hogy az ilyen szolgáltatásokat a „kiskereskedelem” vagy „kiskereskedelmi szolgáltatás” megnevezés alatt lajstromozzák. Más hivatalok ennek lajstromozását a felkínált szolgáltatások olyan, pontosabb leírásától teszik függővé, amely történetesen a nizzai osztályozás 35. osztályához fűzött magyarázó megjegyzésekben található formulára utal, vagyis: „mások javára, különböző áruféleségek összeállítása (kivéve ezek szállítását), amely lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy megfelelően megtekinthessék és megvásárolhassák ezeket az árukat”. Ami azokat az árukat illeti, amelyek ezek a szolgáltatások vonatkoznak, a hivatalok többsége ajánlja vagy kéri, hogy azokat pontosítsák, vagy pedig azt az ágazatot határozzák meg, amelyhez tartoznak. Mások azt is elfogadják, hogy ez a pontos meghatározás a piac azon szektorának megjelölésével történjen, amelyben a szolgáltatást nyújtják, mint például gyógyszerár vagy bútortüzel.

69. Ami az OHIM-ot illeti, a fent hivatkozott Giacomelli Sport határozatában a második fellebbezési tanács kimondta annak szükségességét, hogy a bejelentő a szolgáltatás érthető leírását szolgáltatassa, valamint hivatkozzon azon területre, amelyben azt nyújtják. Példaképpen a „sportáruk területén való kiskereskedelmi szolgáltatások” kifejezést említette.

36 – A fent hivatkozott Sieckmann-ügyben hozott ítélet 37. pontja.

37 – A fent hivatkozott Libertel ügyben hozott ítélet 59. pontja és a Koninklijke KPN Nederland ügyben hozott ítélet 123. pontja. A rendeletet illetően lásd a C-64/02. P. sz., OHIM kontra Erpo Möbelwerk ügyben 2004. október 21-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-10031. o.) 45. pontját.

38 – Ezen különböző nemzeti gyakorlatok leírása megtalálható Grabrucker asszony fent hivatkozott cikkében.

70. A fent hivatkozott 3/01. sz. közleményében e hivatal elnöke ettől egy kissé eltérő álláspontra helyezkedett. Véleménye szerint az áruk kiskereskedelmével kapcsolatban nyújtott szolgáltatások közösségi védjegytalomban részesíthetők, és azok a nizzai osztályozás 35. osztályába tartoznak. Majd kifejti, hogy a „kiskereskedelmi szolgáltatás” kifejezés világos, és hogy azt a WIPO hivatala elfogadja azon feltétellel, hogy ezt a formulát a 35. osztály magyarázó megjegyzéseiben megfogalmazott módon kell alkalmazni. Ami azon tevékenységi terület pontos meghatározását illeti, amelyben a szolgáltatást nyújtják, kimondja, hogy a második fellebbezési tanács által elfogadott állásponttal ellentétben, e pontos meghatározás nem tekinthető jogi szempontból szükségesnek, mivel az ilyen jellegű pontos meghatározás a nizzai osztályozás más osztályába tartozó szolgáltatások, mint például a javítás, karbantartás vagy szállítás esetén nem kötelező. Véleménye szerint az ilyen pontos meghatározás azonban ajánlatos. A következő megfogalmazást javasolja: a tevékenységi területet illetően az „élelmiszerek és italok területén való kiskereskedelmi szolgáltatások” kifejezés alkalmazását; a szolgáltatás sajátos jellegét illetően az olyan kifejezések alkalmazását, mint a „nagyáruházi kiskereskedelmi szolgáltatások” vagy a „élelmiszer-áruházi kiskereskedelmi szolgáltatások”, stb.

71. Magam részéről úgy gondolom, hogy az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó védjegy lajstromozásának világosan fel kell tüntetnie egyszerre egyrészt e szolgáltatások konkrét tartalmát, másrészt pedig azon árukat vagy árufajtákat, amelyekre vonatkozik. Vélemé-

nyem szerint ezt a kettős követelményt, – az irányelv rendszerét és céljait figyelembe véve — az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások sajátossága indokolja.

72. Amint láttuk, a védjegy lajstromozásának lehetővé kell tennie a lajstromozott védjegy által a jogosult számára biztosított oltalom pontos tárgyának meghatározását.³⁹ A lajstromozás által biztosított jogok ismerete következőképpen feltételezi annak pontos meghatározhatóságát, hogy melyek a védjegy árujegyzékében szereplő szolgáltatások. Ezen szolgáltatások leírása is szükséges ahhoz, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok számára lehetővé tegye a teljes körűen és szigorú ellenőrzés keretében annak mérlegelését, hogy a védjegy lajstromozását az irányelv 4. cikke értelmében meg kell-e tagadni azon okból, hogy az azonos valamely korábbi védjeggyel, vagy az összetévesztés veszélye fennállna amiatt, hogy a szóban forgó megjelölések azonosak vagy hasonlóak, illetve a megjelölés árujegyzékében szereplő áruk vagy szolgáltatások azonosak vagy hasonlóak. Végül azért is szükséges, hogy e hatóságok számára lehetővé tegye a kizáró, törlési vagy megszűnési okok fennállásának mérlegelését, és a kizárás, törlés vagy megszűnés hatályának csakis azon árukra és szolgáltatásokra való korlátozását, amelyek tekintetében ezen okok fennállnak.

39 — A fent hivatkozott Sieckmann ügyben hozott ítélet 48. pontja.

73. Az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások tekintetében az e követelményekből eredő következmények meghatározása érdekében, véleményem szerint, figyelembe kell venni azt a tényt, hogy ezek a szolgáltatások különböznek a többi olyan szolgáltatástól, mint a javítási, szállítási vagy ruhatisztítási szolgáltatás. Az ilyen szolgáltatások keretében ugyanis a szolgáltató olyan munkát nyújt, amely magát a fogyasztóval megkötött szerződés tárgyát képezi. A védjegybejelentésben az ilyen szolgáltatásra való utalás tehát olyan tevékenységet ír le, amely mind az ellenőrzési feladatokat ellátó hatóságok, mind pedig a gazdasági szereplők számára világosan felismerhető, mivel olyan meghatározott tevékenységre utal, amelyet mindenki el tud képzelni. Ugyanakkor, mint már említettük, a jelen jogvitában szóban forgó szolgáltatások a kereskedők által az áruik eladása keretében nyújtott olyan szolgáltatások, amelyek célja pontosan az áruk eladásának elősegítése. E szolgáltatásoknak tehát nincs önmagában vett céljuk. A fogyasztók csakis az áruk megvásárlásának keretében veszik azokat igénybe, és a költségük ez utóbbi árában benne foglaltatik. Továbbá láttuk, hogy a védjegy jog rendszerében maga az adásvétel nem minősül védjegy lajstromozására alkalmas szolgáltatásnak. A kereskedő az eladott áruk védjegye – amely egyaránt lehet a gyártó vagy a termelő védjegye – vagy saját kereskedelmi védjegye alapján különböztethető meg az eladási tevékenység tekintetében a versenytársaitól.

74. Lényeges tehát véleményem szerint, hogy az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások konkrétan és kellően

pontosan leírhatók legyenek egyrészt annak érdekében, hogy azok világosan azonosíthatóak legyenek, másrészt pedig annak biztosítása érdekében, hogy azok ne korlátozódjanak az áruk egyszerű forgalmazására.

75. Éppen ezért úgy gondolom, hogy az olyan kifejezések, mint a felperes által a védjegybejelentésben használt „kiskereskedelem” vagy a „kiskereskedelmi szolgáltatás” nem kellően kifejezőek ahhoz, hogy leírják a nyújtott szolgáltatások tartalmát. Igaz, hogy kétségtelenül kifejezik, hogy az így leírt szolgáltatások nem azonosak az áruk értékesítésétől teljesen független olyan szolgáltatásokkal, mint például egy nagyáruházban valamely utazási iroda, ruhatisztító vállalat vagy étterem által nyújtott szolgáltatások. Esetlegesen úgy is lehetne érteni azokat, mint amelyek nem fedik az áruk értékesítéséhez kapcsolódó szolgáltatásokat, de amelyek világosan azonosíthatóak, mint például a finanszírozási hitelszerződés vagy biztosítási szerződés, és amelyek a nizzai osztályozás külön szolgáltatási osztályába tartoznak. Ugyanakkor, véleményem szerint nem fejezik ki, hogy ezek pontosan, a forgalmazó által nyújtott olyan szolgáltatások, amelyek nem azonosak a fent említett szolgáltatásokkal, és amelyek nem tévesztendőek össze magával az adásvétellel.

76. Ugyanezen értelemben azt gondolom, hogy a nizzai osztályozás 35. osztályának magyarázó megjegyzéseiben található, a mások javára, különböző áruféleségek olyan

összeállítására (kivéve ezek szállítását) vonatkozó formula, amely lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy megfelelően megtekintessék és megvásárolhassák ezeket az árukat, az árukereskedő esetében sem kellően kifejező ahhoz, hogy ez utóbbi által nyújtott azon szolgáltatásokat jellemezze, amelyek nem tévesztendőek össze az eladandó áruk egyszerű eladásra kínálásával.

biztosítaná e megjelölésnek az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások területén való kizárólagos használatát, függetlenül az áru fajtájától. Az ilyen helyzet véleményem szerint nem felelne meg az irányelv céljának, vagyis hogy elősegítse az áruk és szolgáltatások szabad mozgását.

77. Véleményem szerint azt is pontosan meg kell határozni, hogy ezek a szolgáltatások mely árukra, illetve árufajtákra vonatkoznak. Igaz, hogy amint azt az OHIM elnöke a fent hivatkozott 3/01. sz. közleményében kimondta, ez a pontos meghatározás a nizzai osztályozás más osztályába tartozó szolgáltatásokra – mint például a javítás, karbantartás vagy szállítás – vonatkozó közösségi védjegy lajstromozása keretében nem kötelező. Jóllehet e tényezők számomra nem tűnnek döntőnek, és a közösségi szabályozás szellemére és céljaira tekintettel meghaladhatók, figyelembe véve ismételten a szóban forgó szolgáltatások sajátos jellegét.

79. Tudjuk, hogy a védjegyjog olyan, látszólag kissé ellentmondásos jellegű, hogy valamely gazdasági szereplőnek a bizonyos áruk vagy szolgáltatások kereskedelmére szolgáló megjelölésre nézve kizárólagos jogokat biztosít annak érdekében, hogy elősegítse ezen áruk és szolgáltatások szabad mozgását. A védjegyoltalomhoz és a szabad mozgáshoz fűződő érdekek összeegyeztetése érdekében a védjegybejelentő a védjegyjog lajstromozása rendszerében köteles – a számára biztosított kizárólagos jogok ellenében – pontosan meghatározni a megjelölést, illetve azokat az árukat és szolgáltatásokat, amelyekre e jogok hatálya kiterjed. Ez a követelmény lehetővé teszi mind – az oltalom tárgyának pontos meghatározása által – a védjegyoltalom, mind pedig a szolgáltatások és áruk szabad mozgása céljának elérését azáltal, hogy e kizárólagos jogokat magára a védjegy rendeltetésére korlátozza, azaz a jogosult áruinak és szolgáltatásainak megkülönböztetésére. Mivel a kérdéses szolgáltatások természetüknél fogva csupán bizonyos áruk kereskedelme keretében nyújthatók, véleményem szerint az irányelv szellemét és céljait e tekintetben úgy kell értelmezni, hogy a bejelentő köteles megjelölni, hogy ezek a szolgáltatások mely árukra vonatkoznak.

78. Láttuk ugyanis, hogy ezek a szolgáltatások bizonyos áruk eladásának elősegítését szolgálják. A többi szolgáltatástól eltérően ezek nem függetlenül nyújthatók. Csakis bizonyos áruk értékesítése keretében nyújthatók. Ezen áruk vagy a vonatkozó kategória pontos meghatározása hiányában a védjegy lajstromozásával biztosított oltalom hatálya gyakorlatilag korlátlan lenne. Az ilyen védjegy lajstromozása azzal a következménnyel járna, hogy a bejelentő számára

80. A Bizottsággal ellentétben úgy vélem, hogy az olyan bejelentő helyzete, aki az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokra nézve védjegybejelentést tesz, nem azonos azzal a helyzettel, amikor valamely gazdasági szereplő egy védjegy lajstromozását olyan szolgáltatásra, mint a reklám, a reklám egy bizonyos fajtája megjelölése nélkül, vagy az áruk és szolgáltatások széles skálájára kéri. Ezen esetekben a lajstromozással biztosított oltalom hatálya ugyanis igen széles. Ugyanakkor nem elfogadott és nem is vélelmezhető, hogy az érdekelt a védjegyét csakis a védjegybejelentésben meghatározott, a szolgáltatásnyújtás bizonyos szektorára vagy az áruk bizonyos részére használná. Ilyen feltételek mellett beláthatjuk, hogy az irányelvnek a védjegyjogosult jogainak az árujegyzékben szereplő árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban a tényleges használat elmulasztása miatti megszűnésével kapcsolatos 10. és 12. cikkének rendelkezéseit kell alkalmazni annak érdekében, hogy a megjelölés azon tevékenységi terület vagy áruk számára ismét rendelkezésre állhasson, amelyek megjelölésére még nem alkalmazták. Úgy vélem azonban, hogy e rendszer alkalmazása nem lenne helyénvaló, hiszen már a kezdetektől elfogadtuk, hogy ezek a szolgáltatások csakis bizonyos árukra vonatkozhatnak.

81. Azon áruk vagy árufajták meghatározása, amelyekre az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások vonatkoznak, véleményem szerint vagy ezen áruk felsorolásához, vagy pedig az érintett tevékenységi kör vagy azon üzlettípus megjelöléséhez vezethetne, amelyben ezeket a szolgáltatásokat nyújtják, mivel ezek a meghatározások egyértelműen olyan meghatározott árufajtára utalnak, mint a sportruházat területe vagy a

bútorüzlet. Ezzel szemben csupán valamely „nagyáruházban” vagy „élelmiszer-áruházban” nyújtott szolgáltatásokra való utalás, amely hasznos lehet annak meghatározásához, hogy a szóban forgó szolgáltatásokat milyen körülmények között nyújtották, számomra nem tűnik elegendőnek azon áruk meghatározásához, amelyekre ezek a szolgáltatások vonatkoznak, figyelembe véve az ilyen üzlettípusokban értékesíthető áruk igen nagy választékát. Itt – a nagyáruházi forgalmazás esetében – az eladott különböző árufajták felsorolásának a nagy számukból adódó nehézsége számomra nem tűnik elegendőnek a meghatározás követelményének elvetéséhez.

82. E megfontolásokra tekintettel tehát azt indítványozom a Bíróságnak, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ adja, hogy az áruk kiskereskedelme keretében a kiskereskedő által nyújtott olyan szolgáltatások tartalmát, amelyek szolgáltatási védjegyvoltalomban részesülhetnek, az irányelv értelmében oly módon kell meghatározni, hogy pontosan megismerhető legyen e szolgáltatások mibenléte. Az olyan kifejezések, mint a „kiskereskedelem” vagy a „kiskereskedelmi szolgáltatások” nem kellően pontosak ahhoz, hogy az így nyújtott szolgáltatások tartalmát meghatározzák. Az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások oltalmára szolgáló védjegy lajstromozásának lehetővé kell tennie annak meghatározását, hogy mely árukra vagy árufajtákra vonatkoznak e szolgáltatások.

C — Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről

83. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének b) pontjában és 5. cikke (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott hasonlóságra vonatkozik. Láttuk, hogy a 4. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében a védjegy nem lajstromozható, ha a megjelölést a korábbi védjeggyel való azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt a fogyasztók a korábbi védjeggyel összetéveszthetik; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják a korábbi védjeggyel. Az 5. cikk (1) bekezdésének hasonló értelmű b) pontja kimondja, hogy a lajstromozott védjegy jogosultja bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszthetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják a korábbi védjeggyel.

84. A Bundespatentgericht elsősorban arra hivatkozik, hogy a Bíróság ítélezési gyakorlata értelmében az áruk vagy szolgáltatások hasonlósága értékelésének lényeges feltétele – a fent hivatkozott rendelkezések értelmében — annak eldöntése, hogy a körülmények összességére tekintettel az érdekeltek gondolhatják-e azt, hogy a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások ugyanazon vállalkozás ellenőrzése alá tartoznak. Továbbá rámutat

arra, hogy az áruk és szolgáltatások hasonlósága értékeléséhez szükséges feltételek között különösen a kérdéses áruk vagy szolgáltatások természete, rendeltetése és használata, illetve azok esetlegesen versengő vagy kiegészítő volta szerepel.

85. A Bundespatentgericht ezt követően kifejti, hogy számos kereskedő ellenőrzi az általa forgalmazandó áruk minőségét. Ebből arra következtet, hogy az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó védjegyek terén a hasonlóság ezen igen széles értelmű fogalmának alkalmazása, amely az egymással funkcionális kapcsolatot tanúsító áruk és szolgáltatások esetére elegendőnek tekinti a közös minőség-ellenőrzést, azzal a következménnyel járhat, hogy az ilyen szolgáltatási védjegy jogosultja számára ellenőrizhetetlen oltalmi kört biztosít.

86. Így e feltételek alkalmazása azzal a következménnyel járhat, hogy ezeket a szolgáltatásokat azonosnak fogják tekinteni egyrészt az árukereskedelem keretében nyújtható olyan szolgáltatásokkal, mint a finanszírozási, biztosítási vagy karbantartási szolgáltatás, másrészt pedig magukkal a kereskedő által eladott árukkal.

87. Ez utóbbi ponttal kapcsolatban a Bundespatentgericht kifejti, hogy a német ítélezési gyakorlat értelmében – bár jellegük

különbözik –, a szolgáltatások nyújtására használt áruk és az említett szolgáltatások hasonlóknak tekinthetők, amennyiben a szolgáltató vállalkozások független módon az érintett áruk gyártására vagy forgalmazására vállalkoznak, vagy ha ezen áruk gyártói a hasonló szolgáltatások terén független módon végzik tevékenységüket. Így az „étkeztetési” szolgáltatás és a „szeszesital” áruk közötti hasonlóság elfogadható, mivel ezen árukat a gyártó vállalkozásokban közvetlen fogyasztás céljából kínálták, vagy mivel az éttermekben az étkeztetési szolgáltatás keretében való felszolgálásra használják, bár az „elvitelre vétel” formulájában is adhatók.

88. E megfontolásokra tekintettel a Bundespatentgericht az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésével azt kérdezi a Bíróságtól, hogy mennyire szükséges meghatározni a hasonlóság körét az irányelv 4. cikke, (1) bekezdésének b) pontja és 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében egyrészt az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások, másrészt pedig az áruforgalmazás keretében nyújtott egyéb szolgáltatások vagy az adott kiskereskedő által forgalmazott áruk között.

89. Osztom a Bundespatentgericht véleményét annak elkerüléséhez fűződő érdeket illetően, hogy a kiskereskedelem keretében nyújtott szolgáltatásra lajstromozott védjegy jogosultja számára különösen széles hatályú olyan oltalmat biztosítson, amely mind a forgalmazás keretében nyújtható más szolgáltatásokat, mind pedig az e jogosult által

eladásra kínált áruk összességét lefedné. A kérdést előterjesztő bírósághoz hasonlóan úgy értékelem, hogy az ilyen védjegyek lajstromozása lehetőségének elismerése nem járhat azzal a következménnyel, hogy a szóban forgó védjegyek számára lehetővé tegye az áruvédjegyek helyettesítését vagy az utóbbiakhoz fűződő érdekek csökkentését.

90. A védjegyjog rendszerének ilyen jellegű megkérdőjelezése ugyanis nem felelne meg a közérdeknek. Még ha a kereskedelem fejlődése azzal a következménnyel is jár, hogy bizonyos árufajták kereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások manapság fontosak, sőt a fogyasztók számára akár döntő jelentőségűek is lehetnek, attól minden adásvétel tárgya egy meghatározott áru megvétele marad. Véleményem szerint hasznos itt felidézni azt, hogy az áruvédjegyek oltalma az ezen áruk minőségére nézve védő és előmozdító hatással jár. Arra ösztönzi a gyártókat, hogy az áruk minőségét fenntartsák, és hogy a vevőkör hűségének lehetőségét biztosítandó – az e védjegy által azonosítható áruk minőségének köszönhetően –, azok javítása érdekében befektessenek. Ugyanezen elemzés irányadó a kereskedő által az eladásra kínált árukra tehető kereskedelmi védjegyet illetően. Az áruk ilyenfajta azonosításával a kereskedő érdeke, hogy a kereskedelmi védjegy csakis bizonyos minőségi szintet elérő árukat takarjon. Az áruvédjegy így elősegíti a gazdasági fejlődést. Vélemé-

nyem szerint tehát lényeges, hogy a védjegy-jogban az eladási módnak az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó védjegy lajstromozása útján való oltalma ne sértse magát az adásvétel tárgyát megjelölő védjegy értékét.

91. Éppen ezért nem gondolom, hogy – az előzetesen megállapított feltételek útján — előre meghatározható lenne az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások és az árukereskedelem keretében nyújtható más szolgáltatások, illetve maguk az áruk közötti hasonlóság köre. A hasonlóság e fogalmát ugyanis, amint azt az irányelv tizedik preambulumbekzdése kimondja, az összetéveszthetőség fogalmával kapcsolatban kell értelmezni. Az ítélkezési gyakorlatnak megfelelően ennek veszélye akkor áll fenn, ha a fogyasztók tévedhetnek a kérdéses áruk vagy szolgáltatások eredetét illetően, azaz ha azt hihetik, hogy ezek az áruk vagy szolgáltatások ugyanazon vállalkozástól származnak, amely a minőségükért való felelősséget vállalja.

92. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az áruk és szolgáltatások származásának tekintetében az összetéveszthetőséget átfogóan kell értékelni, és figyelembe kell venni valamennyi, az ügyre jellemző tényezőt.⁴⁰ Ez az értékelés a figyelembe vett tényezők között bizonyos kölcsönös függőséget feltételez, mégpedig a védjegyek, illetve a megjelölt

árúk vagy szolgáltatások hasonlóságát. Így a megjelölt áruk vagy szolgáltatások közötti hasonlóság alacsony fokát kiegyenlítheti a védjegyek közötti hasonlóság magasabb foka, és fordítva. Az összetéveszthetőség annál nagyobb, minél nagyobb a védjegy megkülönböztető képessége. Ezen megkülönböztető képesség értékelése érdekében figyelembe kell venni nevezetesen a védjegy önmagában rejlő tulajdonságait, ideértve azt a tényt, hogy a lajstromoztatni kívánt áruk és szolgáltatások tekintetében tartalmaz-e leíró elemet vagy sem, a védjegy által elfoglalt piaci részesedést, az intenzitást, a védjegy földrajzi kiterjedését és a használat tartamát, a vállalkozás által reklámozás céljából megvalósított beruházások jelentőségét, az érdekelt fogyasztók azon hányadát, amely a védjegy miatt úgy azonosítja az árukat és szolgáltatásokat, mint amelyek valamely meghatározott vállalkozástól származnak, továbbá a kereskedelmi és iparkamaráktól és egyéb szakmai szervezetektől származó nyilatkozatokat.⁴¹ Ugyanígy a kérdéses áruk vagy szolgáltatások közötti hasonlóság értékeléséhez figyelembe kell venni mindazon tényezőket, amelyek az áruk vagy szolgáltatások közötti kapcsolatot jellemzik. E tényezők felölelik különösen azok természetét, rendeltetését, használatát, illetve versengő vagy kiegészítő voltukat.⁴²

93. Végül, ezen összetévesztés veszélyének értékelésében döntő szerepet játszik, hogy a

40 — A C-251/95. sz. SABEL-ügyben 1997. november 11-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-6191. o.) 22. pontja és a fent hivatkozott Canon ügyben hozott ítélet 16. pontja.

41 — A C-108/97. és C-109/97. sz., Windsurfing Chiemsee ügyben 1999. május 4-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-2779. o.) 51. pontja és a C-342/97. sz., Lloyd Schuhfabrik Meyer ügyben 1999. június 22-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-3819. o.) 23. pontja.

42 — A fent hivatkozott Canon ügyben hozott ítélet 23. pontja.

fogyasztó az árukon vagy szolgáltatásokon keresztül milyennek látja a védjegyet.⁴³

94. Ezen ítélkezési gyakorlatból tehát arra következtethetünk, hogy a szolgáltatások és az áruk közötti hasonlóság értékelése, amely szorosan kapcsolódik az összetévesztés veszélyének a fennállásához, olyan ténykérdés, amely minden egyes eset körülményei összességének vizsgálatából következik. Következésképpen nehéz előre meghatározni azt, hogy az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások semmi esetre sem lesznek azonosak az árukereskedelm keretében nyújtott más, bizonyos szolgáltatásfajtákkal vagy azon árukkal, amelyekre vonatkoznak. Az ilyen hasonlóság előzetes kizárása bizonyos körülmények között maga a védjegy rendeltetésének, vagyis a megjelölt áruk és szolgáltatások eredetigazolásának megkérdőjelezéséhez vezetne.

95. Az összetévesztés veszélyének és ebből következően az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó védjegy lajstromozásának tényével biztosított oltalom hatályának korlátozása – véleményem szerint – a legmegfelelőbb módon a védjegyjognak az így nyújtott szolgáltatások és azon áruk pontos és teljes meghatározása útján lehetséges, amelyre vonatkoznak.

96. Ha ezeket pontosan meghatározzák, a hatáskörrel rendelkező hatóságok az így – a

tartalmukban és azon területen, amelyen nyújtják – meghatározott szolgáltatások viszonylatában értékelik minden egyes esetben, hogy az érintett fogyasztók részéről fennállhat-e az összetévesztés veszélye egyrészt a kérdéses megjelölés azonossága vagy hasonlósága, másrészt pedig a kiskereskedő által az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások és valamely harmadik személy megjelölésével ellátott szolgáltatások vagy áruk azonossága vagy hasonlósága miatt. Az ilyen összetéveszthetőség csakis akkor állapítható meg, ha az adott eset sajátos körülményeinek összességére tekintettel az érintett fogyasztók azt hihetik, hogy a harmadik személy védjegyével megjelölt szolgáltatások vagy áruk eredete megegyezik a kiskereskedő által az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokéval, vagyis hogy a Bundespatentgericht által hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében e harmadik személy szolgáltatásait vagy áruait a minőségükért felelősséget vállaló kiskereskedő ellenőrzése alatt nyújtották vagy gyártották.

97. A Bundespatentgerichttel ellentétben nem hiszem, hogy azon körülmény, miszerint a kereskedőkről a fogyasztók azt hiszik, hogy az általuk eladott áruk minőségét valamiféleképpen ellenőrzik, függetlenül azon tényről, hogy az adott kereskedő kereskedelmi védjegyével vagy pedig a gyártó védjegyével van-e megjelölve, annak feltételezéséhez vezethet, hogy ezeket az árukat általános jelleggel az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokkal azonosnak kell tekinteni. Ezek az áruk a termé-

43 – A fent hivatkozott Lloyd Schuhfabrik Meyer ügyben hozott ítélet 25. pontja.

szetüknél fogva különböznek a szolgáltató-soktól. A hasonlóságuk tehát nem vélelmezhető. Minden egyes esetben tehát az érintett szolgáltatások és áruk sajátos jellemzői alapján kell értékelni azt, hogy a természetüknél, rendeltetésüknél, használatuknál, illetve versengő vagy kiegészítő voltuknál fogva hasonlónak kell-e azokat tekinteni.

98. Továbbá azt sem gondolom, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlatának e feltételek széles értelmezéséhez kellene vezetnie. Amint láttuk, a hasonlóság fogalmát az összetévesztés veszélyének fogalmával kapcsolatban kell értelmezni, és amint arra a Bíróság nagytanácsa rámutatott⁴⁴, ezen veszély nem vélelmezhető. A védjegy jogultjának oltalma következképpen feltételezi annak bizonyítékát, hogy az érintett fogyasztók összetéveszthetik azokat.⁴⁵

99. E megfontolásokra tekintettel úgy vélem, hogy az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó védjegy

lajstromozása, feltéve hogy e védjegyek lajstromozásának feltétele e szolgáltatások és azon áruk tartalmának pontos meghatározása, amelyekre vonatkoznak, nem járhat azzal a következménnyel, hogy e védjegyek jogosultjai számára korlátlan oltalmat biztosít. Ezen a ponton csatlakozom az OHIM elnökének a fent hivatkozott 3/01. sz. közleményében kifejtett álláspontjához, amelynek értelmében az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások és az eladott áruk közötti összetéveszthetőség, ha nem is kizárható, de legalábbis valószínűtlen, kivéve olyan sajátos körülmények között, mint például, amikor az egyes védjegyek azonosak vagy majdnem azonosak, és a piacon meggyökeresedtek.⁴⁶

100. E megfontolásokra tekintettel a Bíróságnak azt indítványozom, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre úgy válaszoljon, hogy az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének b) pontja és 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében nem szükséges meghatározni a hasonlóság körét az áruk kiskereskedelmének keretében nyújtott szolgáltatások és az áruforgalmazás keretében nyújtott egyéb szolgáltatások vagy az adott kiskereskedő által forgalmazott áruk között.

44 — A fent hivatkozott Anheuser-Busch ügyben hozott ítélet 63. pontja.

45 — A C-425/98. sz., Marca Moda ügyben 2000. június 22-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-4861. o.) 33. és 34. pontja. Lásd még e tekintetben a C-292/00. sz. Davidoff-ügyben 2003. január 9-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-389. o.) 28. pontját és a C-291/00. sz., LTJ Diffusion ügyben 2003. március 20-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-2799. o.) 48. és 49. pontját.

46 — Az OHIM elnöke a következőkkel fejezte be a védjegyek ütközése kockázatával kapcsolatos elemzését: „Így a kiskereskedelmi (vagy más hasonló) szolgáltatásokra vonatkozó védjegyek bejelentői nem remélhetik, hogy ennél fogva bármiféle oltalmat szerezhetnek az árukra vonatkozó védjegyek használatával vagy lajstromozásával szemben. Amennyiben ezen oltalom mégis szükséges, nyilvánvalóan az ezekre az árukra vonatkozó védjegy lajstromozását kérelmezni kell.”

IV — Vélgövetkeztetések

101. A fenti megfontolásokra tekintettel azt indítványozom a Bíróságnak, hogy a Bundespatentgericht (Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

- „1) Az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott, magától az értékesítéstől elkülönülő és azonosítható szolgáltatások a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelvnek megfelelően szolgáltatási védjegyoltalomban részesíthető szolgáltatásnak minősülhetnek.
- 2) Valamely kiskereskedő által az áruk kiskereskedelmének keretében nyújtott olyan szolgáltatások tartalmát, amelyek szolgáltatási védjegyoltalomban részesülhetnek, az irányelv értelmében oly módon kell meghatározni, hogy pontosan megismerhető legyen e szolgáltatások mibenléte. Az olyan kifejezések, mint a »kiskereskedelem« vagy a »kiskereskedelmi szolgáltatások« nem kellően pontosak ahhoz, hogy az így nyújtott szolgáltatások tartalmát meghatározzák. Az áruk kiskereskedelme keretében nyújtott szolgáltatások oltalmára szolgáló védjegy lajstromozásának lehetővé kell tennie annak meghatározását, hogy mely árukra vagy árufajtákra vonatkoznak e szolgáltatások.
- 3) Az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének b) pontja és 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében nem szükséges meghatározni a hasonlóság körét az áruk kiskereskedelmének keretében nyújtott szolgáltatások és az áruforgalmazás keretében nyújtott egyéb szolgáltatások vagy az adott kiskereskedő által forgalmazott áruk között.”